Realistische kijk op energiezuinig gedrag bij energiearmoede

Online Nationale Bijeenkomst Energiearmoede Aangepakt!?
19 januari 2023

Loes Kreemers
Lectoraat Psychologie voor een Duurzame Stad
Hogeschool van Amsterdam

Geen simpele effectieve oplossing

Hogeschool van Amsterdam

Een realistisch perspectief op energiezuinig gedrag bij inwoners van de Indische Buurt met een laag inkomen

Een inventarisatie van factoren die een rol spelen bij huishoudelijk energiegedrag van mensen met een laag inkomen.

AKMI / Lectoraat Psychologie voor een Duurzame Stad / FMR

2021

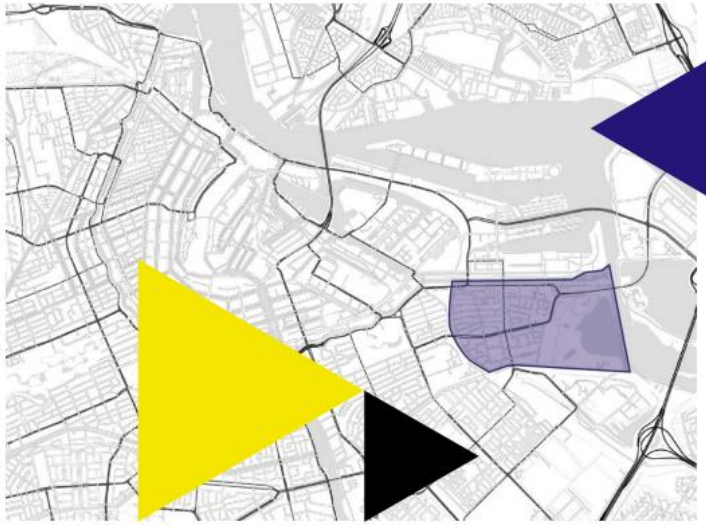

Creating Tomorrow

Lectoraat Psychologie voor een Duurzame Stad | Hogeschool van Amsterdam

Faciliteren en stimuleren van energiezuinig gedrag bij mensen met een laag inkomen

Energie besparen in huis is goed voor de portemonnee en voor het klimaat, maar energiezuinig gedrag is niet vanzelfsprekend. Voor mensen met een laag inkomen zijn er verschillende uitdagingen en is een goede balans nodig tussen wat van hen wordt gevraagd en wat ze kunnen opbrengen.

De uitdagingen en aanbevelingen komen uit het onderzoeksrapport: *Een realistisch perspectief op energiezuinig gedrag bij inwoners van de Indische Buurt met een laag inkomen*

KLIK HIER VOOR HET RAPPORT

UITDAGINGEN

Overbelasting
Energie besparen in huis vraagt om een investering in tijd, moeite en of geld. Een tekort aan geld legt beslag op mentale ruimte van mensen en trekt hun aandacht naar het hier en nu. Daarom zijn mensen met een laag inkomen vaak niet gemotiveerd en niet in staat om deze investeringen te doen.

Wantrouwen
Door negatieve ervaringen kunnen mensen een gebrek aan vertrouwen hebben in hun eigen capaciteit en in de intenties van instanties. Hierdoor kunnen mensen in de weerstand schieten en minder geneigd zijn adviezen op te volgen. Ook ervaren ze vaak stress wanneer ze in een afhankelijkheidspositie worden gebracht.

Onduidelijke opbrengst
De meeste mensen weten dat energie geld kost en vinden zuinig omgaan met energie belangrijk omdat ze hier geld mee kunnen besparen. Maar energie is niet tastbaar en de opbrengst van energiezuinige handelingen is niet altijd duidelijk. Vaak wordt pas aan het eind van het jaar berekend hoeveel iemand terugkrijgt.

Gebrek aan steun
Binnen huishoudens werkt niet iedereen altijd even goed mee met het bezuinigen van energie. Zo is het voor veel bewoners lastig om hun kinderen hierin mee te krijgen. Dit belemmert de besparing en mensen kunnen hierdoor een gebrek aan steun ervaren. Ook geeft het een signaal af dat energiezuinig gedrag niet de norm is en het geen zin heeft wat ze doen.

Beperkte mogelijkheden
Bepaalde leefomstandigheden van bewoners kunnen ervoor zorgen dat energiezuinig gedrag moeilijk is. Bijvoorbeeld door een gebrek aan geld of bevoegdheid voor het doen van investeringen in en aan het huis. Ook zitten huurders niet altijd te wachten op energiezuinige maatregelen als hun huur daardoor hoger wordt.

Onwetendheid
Hoeveel men weet over wat je kan doen om energie te besparen en wat het nut ervan is verschilt per huishouden. Vaak ontbreekt correcte kennis. Zo realiseren sommigen zich onvoldoende dat ze met hun acties erg veel energie verspillen of denken mensen ten onrechte dat ze met de ene handeling meer besparen dan met een andere handeling.

AANBEVELINGEN

Ontzorg
Energiezuinig gedrag moet zoveel mogelijk praktisch worden ondersteund om de kans te vergroten dat mensen dit ook gaan doen. Installeer besparingsproducten en creëer financiële ruimte. Maak het écht gemakkelijk, bied hulp en een luisterend oor aan. Houd communicatie simpel en beknopt.

Creëer vertrouwen
Het is belangrijk dat mensen het vertrouwen hebben dat zij in staat zijn om energie te besparen en zich gesteund voelen door betrokken instanties. Zet mensen daarom in hun kracht. Erken wat al goed gaat en dring geen hulp op. Wees transparant, toegankelijk en luister naar mogelijke zorgen en behoeften.

Maak relevant
Om het besparen van energie relevant te maken moet duidelijk zijn wat het mensen op korte termijn oplevert. Maak het tastbaar en breng de beloning dichtbij zodat mensen eerder profijt ervaren van hun aanpassingen. Daarnaast mag er geen twijfel zijn over de effectiviteit van de maatregelen.

Maak sociaal
Het is belangrijk de sociale omgeving te betrekken om energiezuinig gedrag te ondersteunen. Zorg dat het gehele huishouden/gezin op de hoogte is van de maatregelen en maak het aantrekkelijk voor kinderen om mee te doen. Betrek mogelijk ook de omgeving buiten het huishouden. Koppel het aan een sociale activiteit en laat mensen van elkaar leren.

Maak toegankelijk
Maak energiezuinig gedrag zo gemakkelijk mogelijk. Pak energieonzuinige huurwoningen aan, help huurders met klein onderhoud, maak bespaarproducten en energiezuinig witgoed toegankelijk en zorg dat grote isolatiemaatregelen voor de huurder budgetneutraal zijn. Bied eenvoudige subsidies aan woningeigenaren voor energiebesparende maatregelen.

Energiebewustwording
Het is belangrijk dat mensen zich bewust zijn van hun eigen energiegedrag, dat ze weten wat energiezuinige gedragingen zijn, hoe ze deze kunnen uitvoeren en wat het nut daarvan is. Maak praktische kennis hanteerbaar en maak de link tussen gedrag en verbruik duidelijk en tastbaar. Bijvoorbeeld d.m.v. een slimme meter en/of stroommeter.

Informatie fly-er © 2021

Creating Tomorrow

In opdracht van Gemeente Amsterdam SAMEN VOORUIT

LECTORAAT PSYCHOLOGIE VOOR EEN DUURZAME STAD

Reint Jan Renes

Marije van Gent

Joyce van Brecht

Loes Kreemers

Carlijn Kappers

Willemijn Vermeer

Krispijn Faddegon

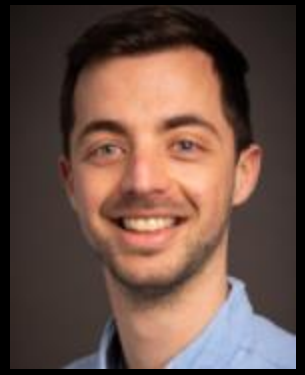

Milan Tamis

Helena Schmidt

Eva Post

Gust Langenberg

Sophie Postma

Ellen Abbes

Hogeschool van Amsterdam

Creating Tomorrow

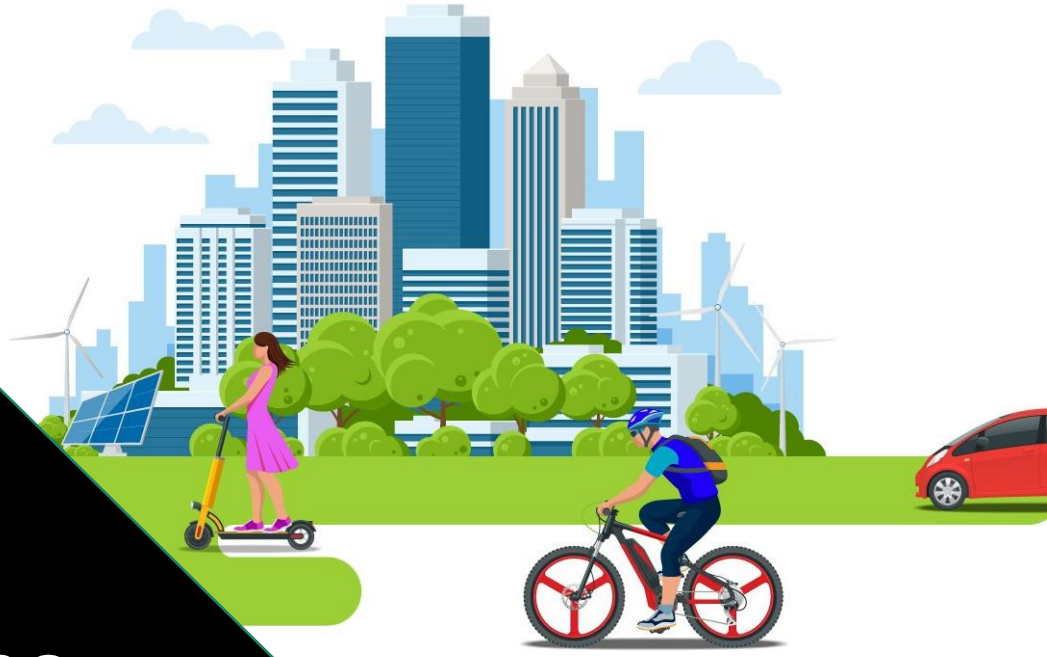

Menskant van duurzame transities

Verduurzamen Indische Buurt, Amsterdam Oost

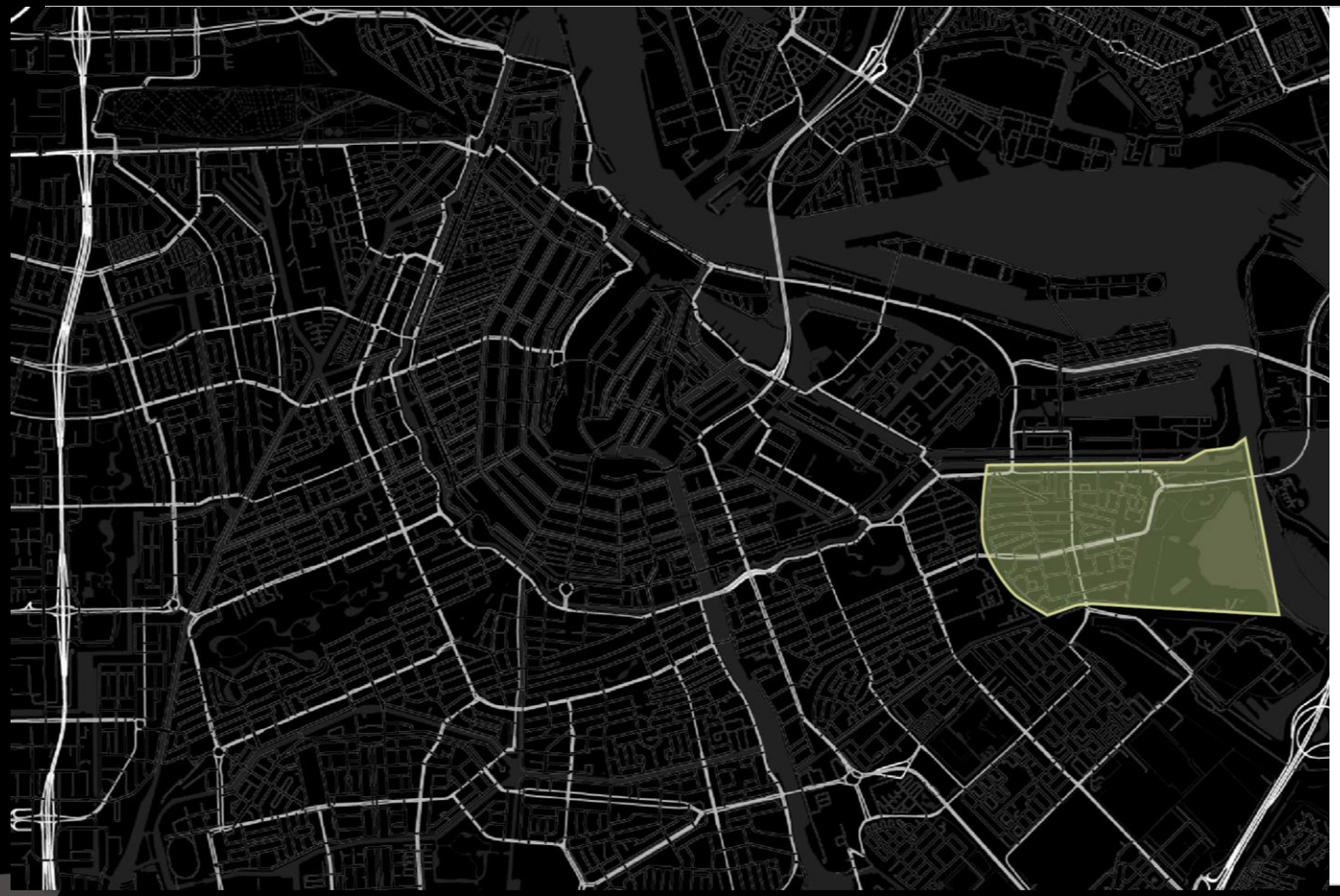

SAMEN VOORUIT

INDISCHE BUURT AAN ZET!

- Gemeente
- Amsterdam
-

Percentage bewoners dat behoort tot de 40% personen met landelijk het laagste inkomen

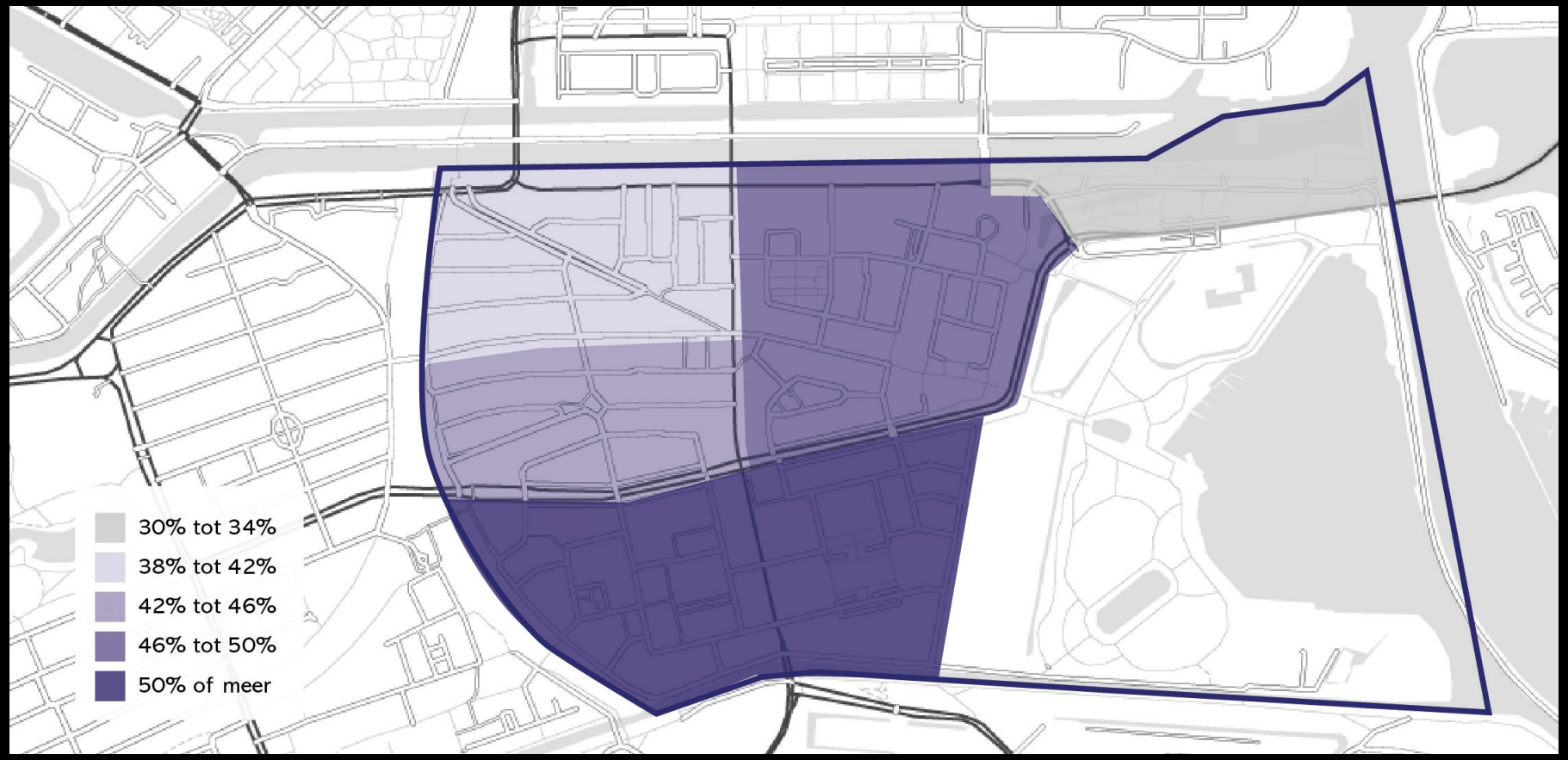

Bron: CBS - https://cbsinuwbuurt.nl/#buurten2017_percentage_personen_met_laag_inkomen

Wat is er voor nodig zodat huishoudens met een laag inkomen zich energiezuiniger gedragen?

Energiebesparing in huis

- Incidentele handeling
  - Kleine investering
  - Grote investering
- Frequent verbruiksgedrag

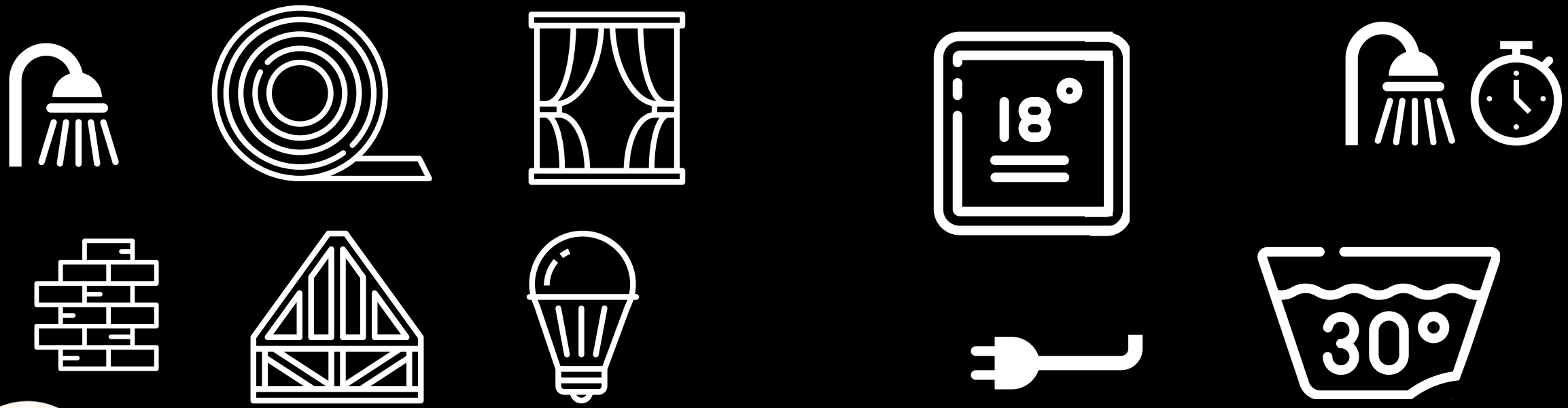

Randvoorwaarden gedrag

Michie et al., 2018

Mentale en fysieke capaciteit

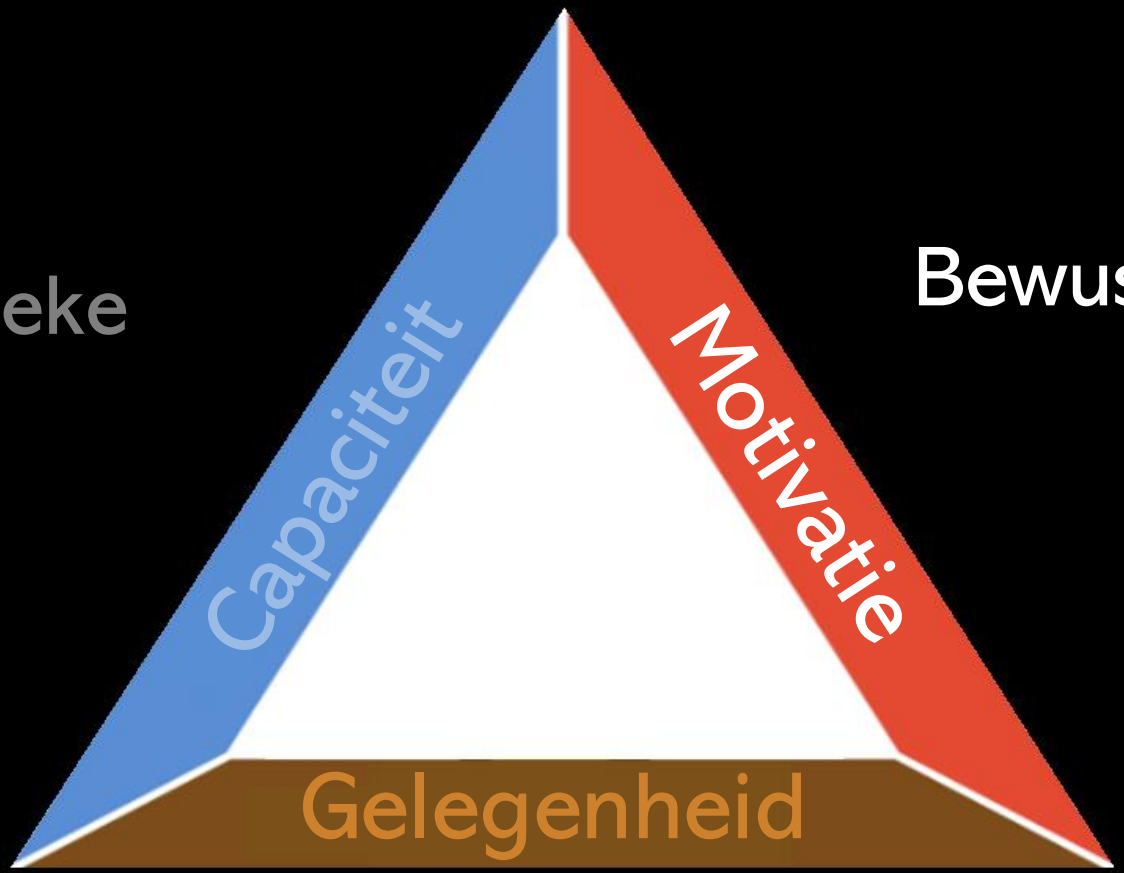

Bewuste en onbewuste drijfveren

Sociale en fysieke omgeving

Branddriehoek

Randvoorwaarden gedrag

Michie et al., 2018

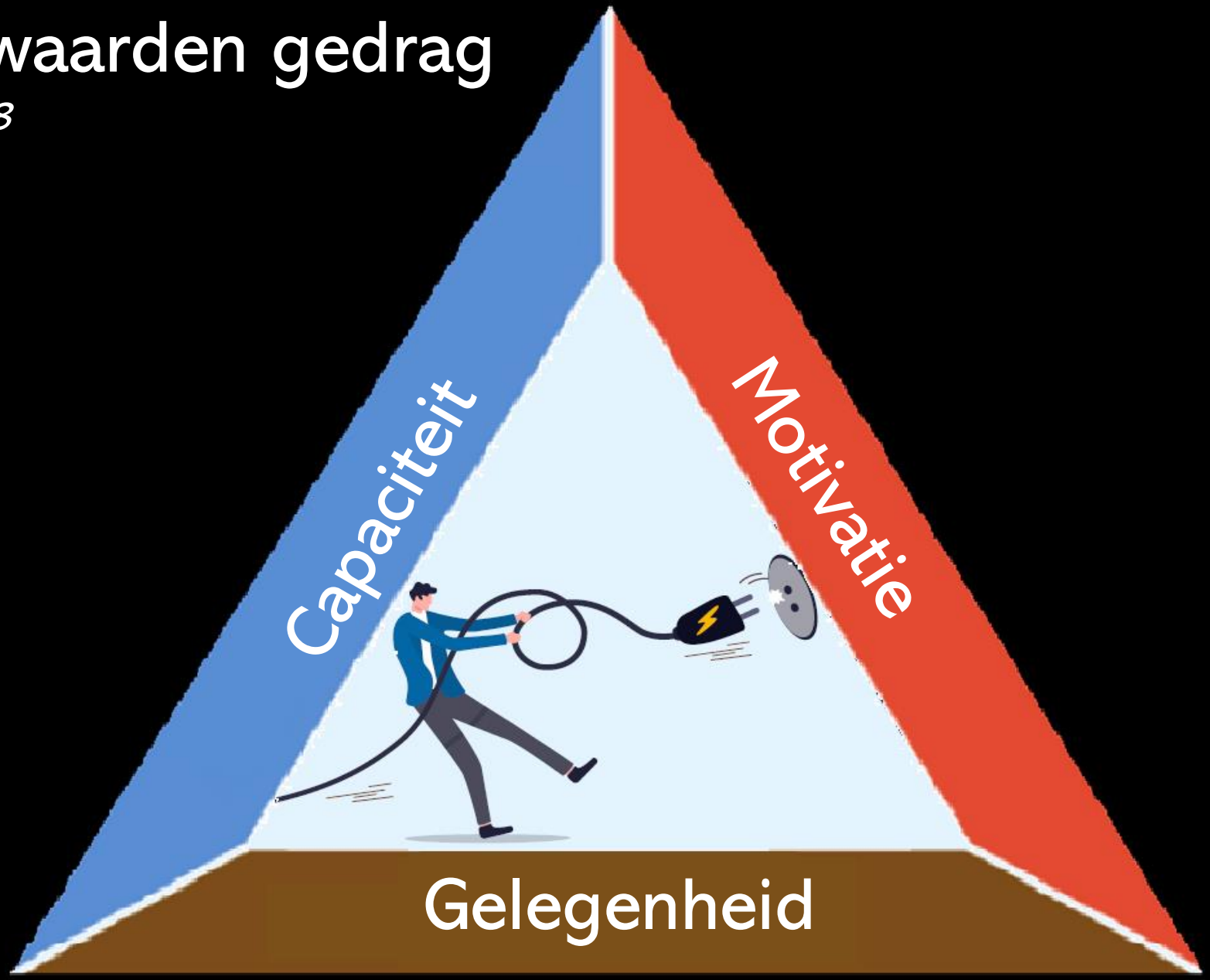

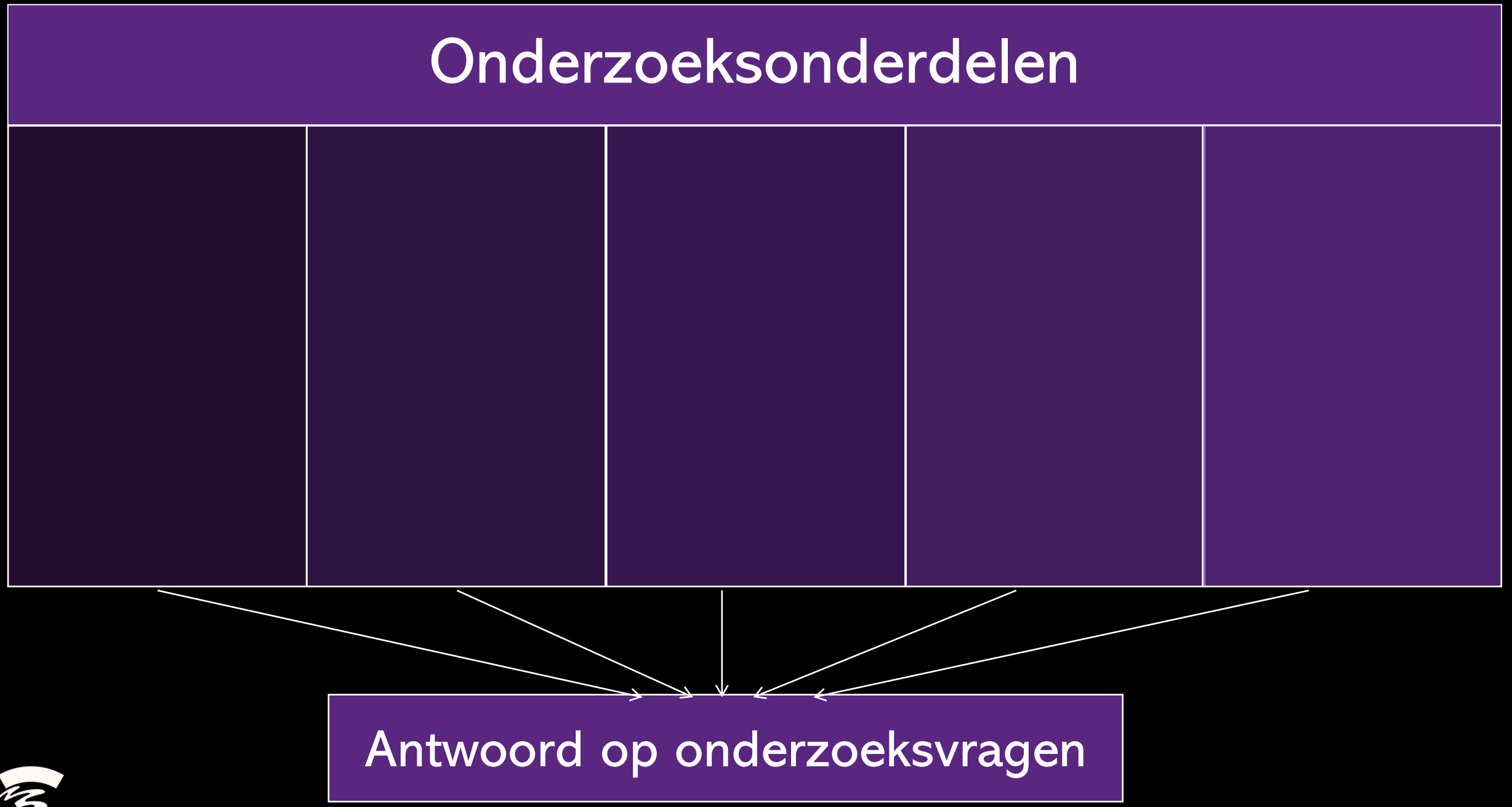
Onderzoeksonderdelen
Antwoord op onderzoeksvragen

Onderzoeksonderdelen

Overzicht energiebesparend gedrag

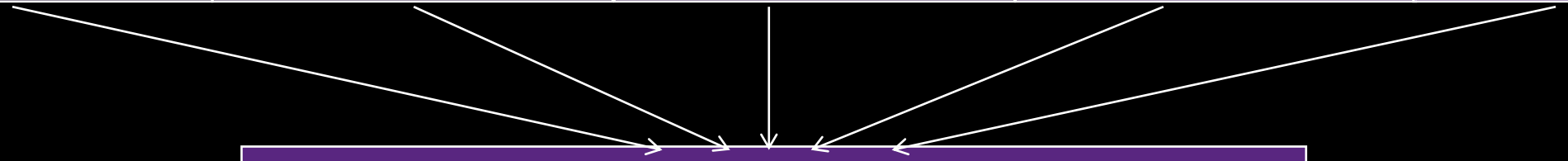

Antwoord op onderzoeksvragen

Onderzoeksonderdelen

Overzicht energiebesparend gedrag

Literatuurstudie

- armoede en gedrag
- energie en gedrag

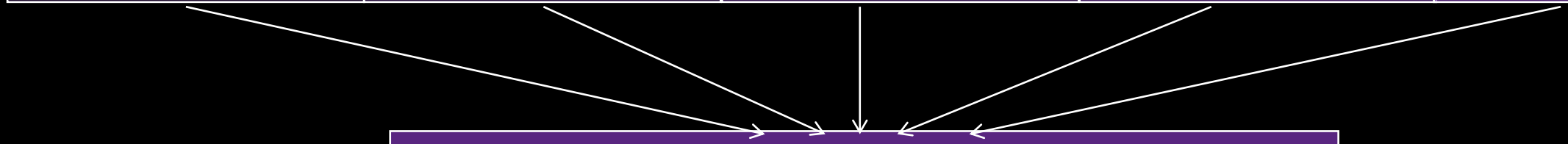

Antwoord op onderzoeksvragen

Onderzoeksonderdelen

Overzicht energiebesparend gedrag

Literatuurstudie

- armoede en gedrag
- energie en gedrag

Inventarisatie bestaande interventies

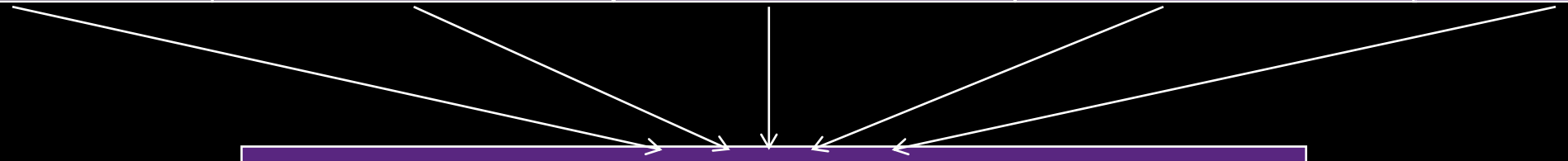

Antwoord op onderzoeksvragen

Onderzoeksonderdelen

Overzicht energiebesparend gedrag

Literatuurstudie

- armoede en gedrag
- energie en gedrag

Inventarisatie bestaande interventies

Interviews met experts en sociaal werkers

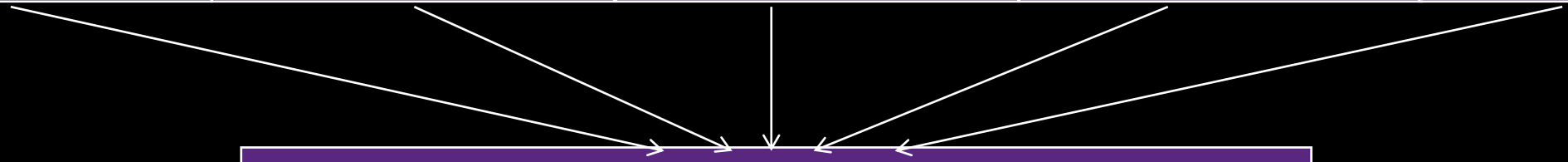

Antwoord op onderzoeksvragen

Gesprekken met experts en sociaal werkers

DE REGENBOOG GROEP

Civic AMSTERDAM

JUNGLE

BL

ARchipeL

ASSADAAKA COMMUNITY

WOON thuis in de stad

ViiA HET UITZENDBUREAU VOOR VRIJWILLIGERS

Onderzoeksonderdelen

Overzicht energiebesparend gedrag

Literatuurstudie

- armoede en gedrag
- energie en gedrag

Inventarisatie bestaande interventies

Interviews met experts en sociaal werkers

Gesprekken met bewoners

Antwoord op onderzoeksvragen

10 gedragsfactoren

Capaciteit

- Kennis
- Mentale ruimte
- Vaardigheden

Motivatie

- Waargenomen nut
- Vertrouwen in eigen capaciteit en effectiviteit van actie
- Identiteit
- Gewoonten
- Emoties

Gelegenheid

- Sociale invloeden en steun
- Omgevingsinvloeden en middelen

10 gedragsfactoren

Capaciteit

- Kennis
- **Mentale ruimte**
- Vaardigheden

Motivatie

- Waargenomen nut
- Vertrouwen in eigen capaciteit en effectiviteit van actie
- Identiteit
- Gewoonten
- Emoties

Gelegenheid

- Sociale invloeden en steun
- Omgevingsinvloeden en middelen

Voorbeeld van schaarste

“Mensen hebben financiële problemen en hebben geen lange-termijnvisie. Ze zijn veel meer bezig met brood op de plank. Er is niet veel cognitieve ruimte over.”

Sociaal werker bij de Regenboog

Gelegenheid

- Kennis
- **Mentale ruimte**
- Vaardigheden

- Waargenomen nut
- Vertrouwen in eigen capaciteit en effectiviteit van actie
- Identiteit
- Gewoonten
- Emoties

- Sociale invloeden en
- Omgevingsinvloeden e middelen

Voorbeeld van schaarste

“Mensen hebben financiële problemen en hebben geen lange-termijnvisie. Ze zijn veel meer bezig met brood op de plank. Er is niet veel cognitieve ruimte over.”

Sociaal werker bij de Regenboog

- Kennis
- **Mentale ruimte**
- Voorkeuren
- Emoties

“Je kunt zeggen, zij moeten juist duurzaam denken. Maar hier hebben zij gewoon geen tijd voor. Ze staan wel positief tegenover duurzaamheid als hier ruimte voor zou zijn.”

Hulpverlener bij Assadaaka Community

Gelegenheid

- Sociale invloeden en
- Omgevingsinvloeden en middelen

10 gedragsfactoren

Capaciteit

- Kennis
- **Mentale ruimte**
- Vaardigheden

Motivatie

- Waargenomen nut
- Vertrouwen in eigen capaciteit en effectiviteit van actie
- Identiteit
- Gewoonten
- Emoties

Gelegenheid

- Sociale invloeden en steun
- Omgevingsinvloeden en middelen

10 gedragsfactoren

Capaciteit

- Kennis
- Mentale ruimte
- Vaardigheden

Motivatie

- Waargenomen nut
- Vertrouwen in eigen capaciteit en effectiviteit van actie
- Identiteit
- Gewoonten
- **Emoties**

Gelegenheid

- Sociale invloeden en steun
- Omgevingsinvloeden en middelen

Voorbeeld van wantrouwen

“Het maakt ze ook niet zoveel uit. Ze zien ons toch liever weggaan dan dat ze het ons hier naar de zin maken.”

Bewoner

- Kennis
- Mentale ruimte
- Vaardigheden

- Waargenomen nut
- Vertrouwen in eigen capaciteit en effectiviteit van actie
- Identiteit
- Gewoonten
- **Emoties**

- Sociale invloeden en
- Omgevingsinvloeden e middelen

Gelegenheid

Voorbeeld van wantrouwen

- Kennis
- Mentale rui
- Vaardighed
- Waargenom
- Vertrouwen
- Identiteit
- Gewoonten
- **Emoties**
- Sociale invloeden en
- Omgevingsinvloeden en middelen

“Het maakt ze ook niet zoveel uit. Ze zien ons toch liever weggaan dan dat ze het ons hier naar de zin maken.”

Bewoner

“Mensen nemen eigenlijk pas dingen van je aan als ze je hebben leren kennen. Dat vertrouwen is heel belangrijk.”

Coördinator bij Buurthulp Oost

Gelegenheid

10 gedragsfactoren

Capaciteit

- Kennis
- Mentale ruimte
- Vaardigheden

Motivatie

- Waargenomen nut
- Vertrouwen in eigen capaciteit en effectiviteit van actie
- Identiteit
- Gewoonten
- Emoties

Gelegenheid

- Sociale invloeden en steun
- Omgevingsinvloeden en middelen

	Uitdagingen
	Kennis, mentale ruimte, omgevingsinvloeden en middelen

	Uitdagingen
	Overbelasting

Aanbeveling	Uitdagingen
Ontzorg door mensen zo min mogelijk te belasten, door ze te faciliteren én door een buffer te creëren.	Overbelasting

Ontzorg: Faciliteer

- Geef niet alleen advies, maar biedt aansluitend praktische hulp aan.
  - FIXbrigade
- Installeer besparingsproducten zoveel mogelijk in plaats van het alleen weg te geven.
  - Bevestig radiator folie indraaien LED lampen
- Zoek relatief ingewikkelde energiegerelateerde taken voor de bewoner uit of biedt aan om dit samen te doen.
  - Is overstappen naar andere leverancier zinvol?
- Maak energiezuinige investeringen toegankelijk.
  - Renteloze lening voor witgoed of isolatiemateriaal
- Creëer financiële ruimte
  - Bevries energie schuld

Ontzorg: aansluitende communicatie

- Houdt het simpel en beknopt.
- Betrek in het geval van een taalbarrière iemand die de taal van de bewoner spreekt.
- Probeer bij de bewoners na te gaan of ze het verhaal hebben begrepen.
- Maak het bezuinigen op energie behapbaar door het op te delen in kleinere stukken.
- Geef geen tegenstrijdige informatie.
- Zorg voor herhaling van de geboden informatie.

Aanbeveling	Uitdagingen
Ontzorg door mensen zo min mogelijk te belasten, door ze te faciliteren én door een buffer te creëren.	Overbelasting
Creëer vertrouwen door mensen te erkennen in hun kracht en door transparant en betrouwbaar te zijn.	Wantrouwen
Maak het relevant voor mensen door de opbrengsten concreet te maken en dichtbij te halen.	Onduidelijke opbrengst
Betrek de sociale omgeving van mensen.	Gebrek aan steun

Realistische kijk op energiezuinig gedrag bij energiearmoede

Randvoorwaarden gedrag
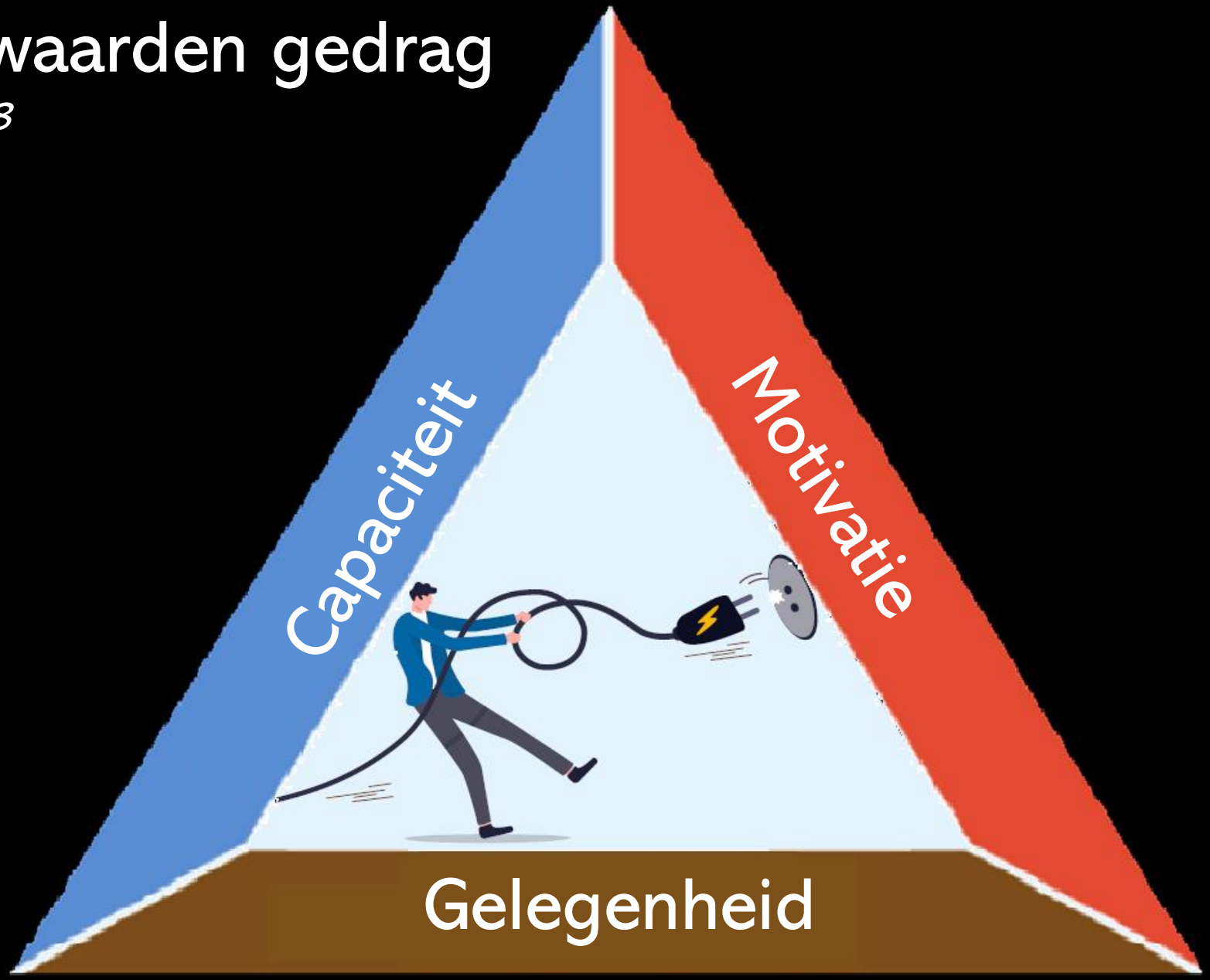
Michie et al., 2018